

STORTINGET

Representantforslag 253 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Marius Arion Nilsen, Terje Halleland, Helge André Njåstad, Erlend Wiborg, Dagfinn Henrik Olsen, Per-Willy Amundsen, Christian Tybring-Gjedde, Bengt Rune Strifeldt og Himanshu Gulati

Dokument 8:253 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marius Arion Nilsen, Terje Halleland, Helge André Njåstad, Erlend Wiborg, Dagfinn Henrik Olsen, Per-Willy Amundsen, Christian Tybring-Gjedde, Bengt Rune Strifeldt og Himanshu Gulati om styrket suverenitet, sysselsetting og energisikkerhet på Svalbard

Til Stortinget

Bakgrunn

Norsk svalbardpolitikk skal understreke at Norges suverenitet over Svalbard er et ubestridt premiss. Norges suverenitet stadfestes i Svalbardtraktaten og i henhold til alminnelig folkerett. Suvereniteten over Svalbard omfatter landterritoriet og territorielle farvann, dvs. de indre farvann og sjøterritoriet ut til 12 nautiske mil, samt luftrommet over. Svalbardtraktaten er signert av totalt 44 land, blant annet Storbritannia, Russland, og flere EU-land. Traktaten gir i tillegg borgere fra de land som har undertegnet avtalen, lik rett til å oppholde seg og drive næringsvirksomhet på øygruppen.

Den sikkerhetspolitiske utviklingen og ismelting i Polhavet har gitt nordområdene økt internasjonal interesse. Mer ismelting av Polhavet åpner for økt kommersiell aktivitet i nordområdene, hvor både Kina og Russland har uttrykt ambisjoner om å frakte gods gjennom Nordøstpassasjen. Ismelting av Polhavet fører også til at Russlands og USAs nordlige kystlinjer gradvis mister noe av den naturlige beskyttelsen. Dette vil kun-

ne ha påvirkning på sikkerhetspolitiske vurderinger. Svalbard ligger derfor i en utsatt posisjon. Utenlandske aktører, blant annet Kina og Russland, har vist stor interesse for ledig utmål på Svalbard.

Russlands leder for utviklingsdepartementet i Fjerne østen og Arktis fortalte at de vil bruke 300 mill. kroner på Svalbard til investeringer som vil styrke Russlands tilstedeværelse på Svalbard. Tyrkia varslet høsten 2022 at de ønsket å undertegne Svalbardtraktaten. I dag nærmer andelen utenlandske statsborgere på Svalbard seg 50 prosent, og nordmenn går mot å bli en minoritet hvis utviklingen fortsetter.

Utenriksministeren har ved en rekke anledninger vektlagt viktigheten av nordområdene. Under Kirkeneskonferansen 2022 og 2023 understreket hun dette, og under Kirkeneskonferansen 2022 sa utenriksministeren:

«Nordområdene er et nasjonalt anliggende av stor strategisk betydning.»

og

«Det er mange som har sterke meninger om våre nærområder. Derfor må vi være tydelige på norske interesser.»

I forbindelse med Kirkeneskonferansen 2023 sa utenriksministeren:

«Den nye sikkerhetspolitiske situasjonen gjør at det er viktigere enn noen gang å satse på nord.»

I et intervju med Nettavisen 3. mars 2023 uttalte utenriksministeren:

«Da Jens Stoltenberg kom til NATO hadde han et stort kart foran kontoret hans, og det var en ting som

manglet. Det var Svalbard. Det kom ganske fort opp. Det sier noe om hele synet på at nordområdene har blitt enda viktigere. Jeg kommer selvfølgelig til å legge fram kart på kart, for å vise fram hva som er vår utfordring.»

Svalbard og svalbardpolitikk har ikke hatt den prioriteten og helhetlige politikken som trengs i dagens situasjon, spesielt i lys av den strategiske geopolitiske viktigheten Svalbard representerer i dag.

Bergverksdrift og tilstedeværelse

Selskapet Store Norske ble etablert i 1916 og har vært en hjørnesteinsbedrift på Svalbard i over 100 år. Selskapet er 100 prosent eid av staten ved Nærings- og fiskeridepartementet. Store Norske er bygget opp på utvikling av kullgruvene i Longyearbyen og Svea. I dag har selskapet virksomhet innen bergverk, eiendom, logistikk, energi, infrastruktur, kulturminner og reiseliv. I tillegg er selskapet ansvarlig for å gjennomføre opprydning etter gruvedrift i Svea. I dag drifter Store Norske Gruve 7 gjennom Store Norske Gruvedrift AS.

Ved behandlingen av Prop. 1 S (2017–2018) vedtok Stortinget å avvikle gruvedriften i Svea og Lunckefjell og gjennomføre opprydning av anleggene og gruvene. Styret i Store Norske vedtok i 2021 å stoppe all norsk kullvirksomhet på Svalbard og legge ned den siste gjenværende gruen i Longyearbyen, Gruve 7, i løpet av 2023. Russlands invasjon av Ukraina førte til et underskudd av kull til stålproduksjon samt energiproduksjon. Prisene på kull gikk også til himmels, og industrien manglet karbon. Som en følge av dette forlenget styret i Store Norske kulldriften og produksjonen av industrikkull til Europa frem til sommeren 2025.

Norsk tilstedeværelse på Svalbard er viktigere enn noensinne, og Norge bør i lys av det siste årets sikkerhetspolitiske utvikling i større grad føre en helhetlig, helhjertet svalbardpolitikk med formål om å styrke norsk tilstedeværelse på Svalbard, noe som også bidrar til å ivareta Norges og NATOs sikkerhetspolitiske rolle i nord.

Dagens svalbardpolitikk gir motsatte resultater og må korrigeres.

Den planlagte avviklingen av norsk kullgruvedrift i 2025 vil kunne være skadelig for norske interesser på Svalbard. En avvikling vil medføre redusert andel norske statsborgere på Svalbard, da jobbene vanskelig lar seg erstatte, og kan føre til at utenlandske selskaper hevder krav på utmål med større berettigelse. Mindre norsk tilstedeværelse vil dermed være med på å svekke Norges suverenitet over Svalbard. En videreføring av kullgruvedrift på Svalbard er ikke bare i Norges og NATOs interesser samt i tråd med Svalbardtraktaten. Det er samtidig til gagn for europeisk industri som trenger kull til produksjon av stål, og for annen industri som bruker kull i prosessene. Norsk kull fra Svalbard er derfor viktig for å

sikre forutsigbarhet og trygge verdikjeder og demokratiske leveranser i en geopolitisk usikker situasjon.

Den geopolitiske usikkerheten rundt nordområdene gjør det dermed enda viktigere å sikre mer norsk tilstedeværelse på Svalbard. Forslagsstillerne mener derfor det er på tide med en revidert svalbardpolitikk som gjenspeiler den geopolitiske situasjonen.

Redundans og beredskap

Vinteren 2022 ble en av to internettforbindinger til og fra Svalbard satt ut av drift en periode. Om begge sjøkablene hadde mistet forbindelsen samtidig, hadde Svalbard måttet belage seg på satellittkommunikasjon med omverdenen. Hendelsen viser viktigheten av god beredskap rundt sjøkablene og redundante løsninger. Beredskapstankegang er viktigere på Svalbard enn på fastlandet grunnet værforholdene og må derfor ha vedvarende stor oppmerksomhet og prioritet.

Energiplan og kjernekraft, LNG og LBG

Regjeringen ba Longyearbyen lokalstyre i forbindelse med Svalbardbudsjettet 2021–2022 om å utarbeide en konkret energiplan for Longyearbyen i løpet av 2022. Planen lokalstyret har utarbeidet, innebærer at kullkraftverket skal legges ned innen 2023. Den midlertidige energiforsyningen vil bli ivaretatt av eksisterende reservekraftanlegg som går på diesel, med plan om å fase inn fornybar energi.

Regjeringen la i bestillingen av energiplanen vekt på at fornybar energi skal innføres så raskt som mulig, med mål om at fornybare løsninger skal utgjøre hovedforsyningen på Svalbard.

Forslagsstillerne mener premisset heller bør ligge på fossilfri energi eller energi med reduserte utslipp, hvor da kjernekraft og gass i form av LNG eller LBG bør utredes som noen av løsningene.

Longyearbyen lokalstyre skriver om energiplanen:

«Det er en forutsetning fra regjeringen at energiplanen legger opp til innføring av mest mulig fornybar energi og er i tråd med, og støtter opp under, klimamålene til Norge for 2030 og 2050. I tillegg har Lokalsamfunnsplan for Longyearbyen, vedtatt i mai 2022, en målsetting om utslippsreduksjon på 80 % CO₂ fra energiproduksjon og 30 % reduksjon i energibruk til bygningsmassen innen 2030. Disse føringene, i tillegg til en sikker og kostnadseffektiv forsyning, er lagt til grunn for valg av energikilder.

De fleste kjente fornybare energikilder er vurderte som aktuelle for Longyearbyen. Kvalitative vurderinger hensyntar blant annet egnethet for bruk på Svalbard og bærekraft. Diesel er med i analysene grunnet at infrastruktur (motorer og logistikk) allerede er etablert, er egnet som reservekraft og er identifisert som en fornuftig overgangsløsning. Hverken kull, atomkraft eller lokal naturgass er tatt med. Selv om disse er sett på og vurdert, faller de utenfor bestillingen om et fornybart energisystem.»

I Svalbardbudsjettet 2022–2023 står det at når lokalstyret (LS) har overlevert energiplanen til Olje- og energidepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet, vil departementene og LS sammen vurdere videre prosess med å få på plass en ny energiløsning.

Forslagsstillerne vil påpeke at små modulære kjernekraftverk er kraftverk som vil kunne levere både strøm og varme og bidra til at Longyearbyen sikres tilstrekkelig energi, uten utslipp, og at målene satt for 2050 nås. Kjernekraft krever lite areal og leverer stabil og trygg energi, noe som vil være meget viktig i det kalde nord. Det bør være av høyeste prioritet å sikre Svalbard en energiløsning som er stabil og forutsigbar, med lang levetid, og i den sammenhengen bør alle mulige energiløsninger, inkludert kjernekraft, bli grundig vurdert.

I arbeidet med å sikre kraftforsyningen på Svalbard bør også naturgass og biogass vurderes som energikilder. Norge er en gassnasjon med store tilgjengelige ressurser. Det er i Barentshavet de store aktørene mener potensialet for funn er størst, og hvor det anslås at om lag to tredjedeler av den uoppdagede gassen forventes å ligge. Et valg av gasskraft som energiløsning vil styrke selvforsyningen og øke kontrollen over verdikjedene. I arbeidet med dette bør opprettelse av bunkersanlegg for LNG og LBG og ladefasiliteter for strøm for skip og ulike hybridløsninger vurderes. Dette vil kunne gi sikrere og grønnere skipsfart til og fra Svalbard og rundt Svalbard.

Forslagsstillerne vil påpeke at mange aktører trekker frem viktigheten av gass som mulig energikilde. Blant annet har analyseselskapet Norconsult utarbeidet en rapport som påviser klare positive bieffekter LNG som energikilde vil ha for den fremtidige utviklingen av Longyearbyen. Et anlegg som driftes på LNG, åpner opp for fremtidig bruk av den CO₂-nøytrale, flytende biogassen LBG. Svært mye tyder på at dette er effektive og miljøvennlige løsninger.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen sikre kullgruvedrift på Svalbard utover 2025 og om nødvendig skalere driften opp, med målsetting om at kullet først og fremst skal brukes som innsatsfaktor i industri.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at relevante aktører på Svalbard, som Store Norske AS, gis mandat og midler til videre utforskning av gull- og mineralforekomster nord for Longyearbyen og eventuelt andre geologisk lovende steder.
3. Stortinget ber regjeringen legge frem helhetlige planer for Svalbard om styrket norsk tilstedeværelse, suverenitetshevdelse, sysselsetting samt bergverksdrift for både kull, gull og mineraler i ny svalbardmelding innen 1. kvartal 2024.
4. Stortinget ber regjeringen vurdere ytterligere å styrke kommunikasjon og beredskap på Svalbard, spesielt innen energi, eventuelt ved en ekstra sjøkabel eller andre redundante løsninger.
5. Stortinget ber regjeringen utrede muligheten til å benytte kjernekraft eller LNG og LBG (flytende naturgass og biogass) som en fremtidig energiløsning på Svalbard i forbindelse med arbeidet med den endelige energiplanen for Svalbard.
6. Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for oppbygging av infrastruktur for ladefasiliteter for skip med strøm fra kjernekraftverk eller gasskraftverk (LNG og LBG) og/eller bunkersløsning for LNG og LBG.

15. juni 2023

Marius Arion Nilsen

Terje Halleland

Helge André Njåstad

Erlend Wiborg

Dagfinn Henrik Olsen

Per-Willy Amundsen

Christian Tybring-Gjedde

Bengt Rune Strifeldt

Himanshu Gulati

